

FORANSTALTNINGSDOMME 1.7.2000-31.12.2001

I forbindelse med gennemførelse af lovforslag vedrørende tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 er det besluttet, at der løbende skal indsamles oplysninger om domme, afsagt efter lovens ikrafttræden 1. juli 2000, således at Retsudvalget kan holdes orienteret om udviklingen på området, og således at der opbygges et grundlag for en senere evaluering.

Det er bestemt, at den første orientering til Retsudvalget skal gives, når oplysningerne for kalenderåret 2001 foreligger. Den foreliggende statistik omhandler perioden fra lovens ikrafttræden og frem til og med d. 31. december 2001.

1. Datagrundlaget og materialets omfang

Fra Kriminalregisteret er der modtaget oplysninger om domme vedrørende straffelovens §§ 68-69, afsagt i perioden fra 1.7.2000 til 31.12.2001. Oplysningerne er bearbejdet i Justitsministeriets Forskningsenhed. Statistikken omfatter i alt 564 foranstaltningsdomme, hvoraf 184 er afsagt i 2000.

Fem personer optræder hver to gange i statistikken, idet de er idømt foranstaltningsdomme to gange i løbet af perioden. I forbindelse med, at de har begået ny kriminalitet, er den gamle dom blevet ophævet, og en ny foranstaltningsdom er idømt. I alle fem tilfælde drejer det sig om personer, hvis første dom har været tidsbegrænset. Den nye dom har så enten medført, at en ny længstetid er blevet fastsat (i ét tilfælde), eller at der ikke er fastsat en længstetid (fire tilfælde). Der er grund til at antage, at dette fænomen – at der idømmes en ny foranstaltningsdom i tilfælde af recidiv – er et resultat af den tidsbegrænsning, der blev indført i 2000, idet recidiv inden lovændringen ofte medførte, at der blev givet tiltalefrafald under henvisning til, at personen allerede var undergivet en (tidsbestemt) foranstaltning.

Det bemærkes, at statistikken alene omfatter oplysninger om *nye domme*. Oplysninger om kendelser om ændring af domme, om forlængelse af længstetider og om ophævelse af domme vil indgå i en senere statistik vedrørende forløbet og varigheden af foranstaltningsdommene.

2. Antal domme med tidsbegrænsning

Af de 564 domme er 237 (42 pct.) *uden* tidsbegrænsning.

De fleste (274, svarende til 84 pct.) af de 327 domme *med* tidsbegrænsning har en længstetid på 5 år, jfr. tabel 1, og 14 har længstetider under 3 år. Sidstnævnte tal inkluderer også en dom, hvori det er fastsat, at foranstaltningen skal vare til den dømte fylder 18 år, hvilket i dette tilfælde vil sige knapt et år. I de efterfølgende tabeller er denne dom inkluderet under kategorien ”længstetid 1 år”.

* Denne fil er en senere opdateret version af den oprindelige fil, idet der er korrigeret for en fejkategorisering af foranstaltningens art. Denne fil inkluderer desuden domme, der var under anke ved periodens udløb.

Tabel 1. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens længstetid.

	Antal	Procent
Ingen længstetid	237	42,0
Indtil det fyldte 18. år	1	0,2
1 år	5	0,9
2 år	8	1,4
3 år	38	6,7
4 år	1	0,2
5 år	274	48,6
I alt	564	100

Af de 564 domme er 61 afsagt af landsretterne og 5 af Højesteret.

3. Tidsbegrænsning og foranstaltningens art

Ifølge de nye regler skal der, når kriminaliteten ikke er af personfarlig karakter, jf. det senere, fastsættes en længstetid for foranstaltningen på 5 år, såfremt foranstaltningen medfører eller giver mulighed for, at den dømte anbringes i institution. I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse (fx foranstaltninger som alene indebærer tilsyn eller pligt til at følge et ambulante psykiatrisk behandlingsforløb), skal der fastsættes en længstetid, som ikke kan overstige 3 år. I de sager, der vedrører alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

Af de i alt 564 domme giver 493 mulighed for anbringelse, mens 31 domme medfører, at den tiltalte skal anbringes i institution eller på hospital, jf. tabel 2. Fem af disse 31 domme angår anbringelse i enten sikringsafdelingen ved Psykiatrisk Hospital i Nykøbing Sj. eller i Koføedsminde, mens én dom giver mulighed for midlertidig anbringelse i en sådan sikret afdeling.

Af disse i alt 524 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der i 235 domme (svarende til 45 pct.) ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen, jf. bestemmelserne i straffelovens § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, om alvorligere personfarlig kriminalitet. I de resterende 289 domme er der i langt de fleste tilfælde (273 domme) fastsat en længstetid på 5 år i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelserne i § 68 a, stk. 1, og § 69 a, stk. 1.

Tabel 2. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse	2	5	7	25		1	40
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	73		1	7	1	128	210
Behandling med mulighed for anbringelse	133	1		6		143	283
Anbringelse på hospital/institution	24					1	25
Anbringelse med mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	0					1	1
Anbringelse i sikret afdeling/institution	5						5
I alt	237	6	8	38	1	274	564

De resterende 40 domme giver ikke mulighed for anbringelse, hvilket som nævnt indebærer, at der skal fastsættes en længstetid, der ikke overstiger 3 år. I 25 af disse sager er længstetiden fastsat til 3 år, i 12 sager til 1 eller 2 år. I to sager er der ikke fastsat en længstetid, hvilket næppe kan anses for at være i overensstemmelse med reglerne i § 68 a, stk. 3, og § 69 a, stk. 3.

Af tabel 2, som viser fordelingen af domme efter foranstaltningens art og længstetid, ses enkelte andre afvigelser fra de nævnte regler om længstetider.

4. Tidsbegrænsning og kriminalitetens art

Der skal i almindelighed ikke fastsættes længstetid i sager, der vedrører nærmere specificeret personfarlig kriminalitet, jf. § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2. De kriminalitetsformer, der nævnes i disse bestemmelser, er drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig vold, trusler efter § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser. Hvorvidt en forbrydelse er omfattet af bestemmelserne, fx har karakter af en alvorlig voldsforbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og omstændighederne, under hvilken den blev begået.

I tabel 3 er foranstaltningsdommene fordelt efter kriminalitetens art. I tilfælde af, at personen er dømt for flere forhold, er det den alvorligste lovovertrædelse, sagen kategoriseres efter. Det skal bemærkes, at Justitsministeriets Forskningsenhed i visse tilfælde har ændret den kategorisering, som politiet har foretaget, således at personfarlige forbrydelser i alle tilfælde er prioriteret før ikke-personfarlige forbrydelser.

Tabel 3. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	I alt
Voldtægt mv.	10			1		1	12
Samleje med barn	11			2		5	18
Blufærdighedskrænkelse		1		2		10	13
Andre sædelighedsforbrydelser	1					3	4
Vold mod tjenestemand	15			7		66	88
Manddrab	14					1	15
Forsøg på manddrab	10					2	12
Simpel vold	11		4	7		58	80
Alvorligere vold	35			2		17	54
Særlig alvorlig vold	4						4
Vold i øvrigt	3					9	12
Kvalificeret brandstiftelse	2						2
Brandstiftelse i øvrigt	54			4	1	9	68
Frihedsberøvelse	2					1	3
Trusler	12		2	2		9	25
Tyveri	1	2	1	2		27	33
Røveri	51			1		5	57
Andre formueforbrydelser		1	1	2		21	25
Andre straffelovsovertrædelser	2	1		4		20	27
Særlovsovertrædelser				2		10	12
I alt	237	5	8	38	1	274	564

Som det ses af tabel 3, er det kun i sager, der angår særlig alvorlig vold (§ 246) og kvalificeret brandstiftelse (§ 180), at der i intet tilfælde er fastsat en længstetid. Det er derimod – mod forventning – sket i enkelte sager vedrørende manddrab og voldtægt. Én af disse voldtægtssager angår forsøg på voldtægt. Det er også bemærkelsesværdigt, at der i 2 af de 12 sager om forsøg på manddrab er fastsat en længstetid, idet der også her er tale om alvorlig personfarlig kriminalitet.

Også i sager om brandstiftelse efter § 181 og røveri er der i en mindre andel fastsat længstetid, mens det drejer sig om en lidt større andel af sagerne om samleje med barn (§ 222), alvorligere vold (§ 245) og trusler. For så vidt angår andre og typisk mindre alvorlige former for personfarlig kriminalitet, vold mod tjenestemand (§ 119) og simpel vold (§ 244), er der i langt hovedparten af sagerne fastsat længstetid. I 9 af de 12 sager under kategorien ”Vold i øvrigt” er der også fastsat længstetid. Otte af disse sager angår § 252, forvoldelse af fare, mens den sidste angår ulovlig tvang (§ 260). Også de tre sager, hvor der ikke er fastsat længstetid, angår ulovlig tvang og forvoldelse af fare.

I alle sager om blufærdighedskrænkelser er der fastsat en længstetid. De øvrige sager om sædelighedsforbrydelser angår incest, tilsnigelse til samleje (§ 218) og rufferi. Det er kun i en sag om rufferi, der ikke er fastsat en længstetid.

I øvrigt fremgår det af tabel 3, at der i alle sager om andre formueforbrydelser og tyveri, på nær én, er fastsat en længstetid. Det samme gælder sager vedrørende særlovgivningen, som typisk drejer sig om lov om euforiserende stoffer og færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel.

Endelig ses, at der i to af de 27 sager vedrørende andre straffelovsbestemmelser ikke er fastsat en længstetid. De to sager angår narkotikasmugling og omhandler ikke personfarlig kriminalitet. Dommene er således ikke i overensstemmelse med de gældende bestemmelser.

5. Længstetider for ophold

Hvis der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 69, som medfører eller giver mulighed for anbringelse i institution eller på hospital, jf. § 69 a, stk. 1 og stk. 2, skal der i alle tilfælde fastsættes en længstetid for opholdet. Længstetiden for opholdet kan – uanset en eventuel længstetid for foranstaltningen – i almindelighed ikke overstige 1 år.

Tabel 4 vedrører de domme, hvor der skal fastsættes en længstetid for opholdet. Som det fremgår af tabellen, er der i 85 ud af de i alt 100 tilfælde fastsat en længstetid for opholdet på højst 1 år. I enkelte tilfælde overstiger længstetiden 1 år, mens der i 11 tilfælde ikke er fastsat en længstetid for opholdet.

Tabel 4. Længstetiden for ophold fordelt efter foranstaltningens art for domme vedrørende § 69.

	Ingen længstetid	3 mdr.	6 mdr.	8 mdr.	1 år	2 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	8	2	8	1	38		1		58
Behandling med mulighed for anbringelse	3	1	2		33	1			40
Anbringelse på hospital/institution						1		1	2
I alt	11	3	10	1	71	2	1	1	100

6. Foranstaltningsdomme og den dømtes mentale tilstand

Langt hovedparten af foranstaltningsdommene angår psykisk syge, jf. tabel 5. Kun 11 pct. af dommene angår mentalt retarderede, mens 20 pct. angår personer, der ved foretagelsen af den kriminelle handling befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling m.v., men som ikke er omfattet af straffelovens § 16. I ét tilfælde er der ikke i udskrifterne fra Kriminalregisteret angivet, hvilken bestemmelse i straffeloven, personen henhører under. Ti af de 60 personer, der er mentalt retarderede, er mentalt retarderede i højere grad (§ 16, stk. 1, 2.pkt.). Der er i intet tilfælde idømt foranstaltning på grund af forbigående, abnorm rus (§ 16, stk. 1, 3. pkt.).

Tabel 5. Foranstaltningsdomme fordelt efter den dømtes mentale tilstand.

	Ingen længstetid	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	I alt
Psykisk syg (§ 16, stk. 1, 1. pkt.)	168	1	4	17	1	199	390
Mentalt retarderet (§ 16, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2)	25	1	3	9		22	60
Mangelfuld udvikling m.v. (§ 69)	43	4	1	12		53	113
Uoplyst	1						1
I alt	237	6	8	38	1	274	564